

Wybrane przestępstwa przeciwko wolności

podkom. Barbara Baran
podkom. Natalia Karpuk
asp. Grzegorz Szokiel
Zakład Służby Kryminalnej

Wybrane przestępstwa przeciwko wolności

Katowice 2024

Nadzór merytoryczny:
mł. insp. Violetta Grudzień

Redakcja, korekta, skład:
Paweł Mięsiak

© Szkoła Policji w Katowicach, Katowice 2024, pewne prawa zastrzeżone.

Niniejsza publikacja w całości stanowi materiał dydaktyczny Szkoły Policji w Katowicach.
Publikacja dostępna jest na licencji:
Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach (CC-BY-NC-SA) 4.0 Polska.

Postanowienia licencji są dostępne pod adresem:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Spis treści

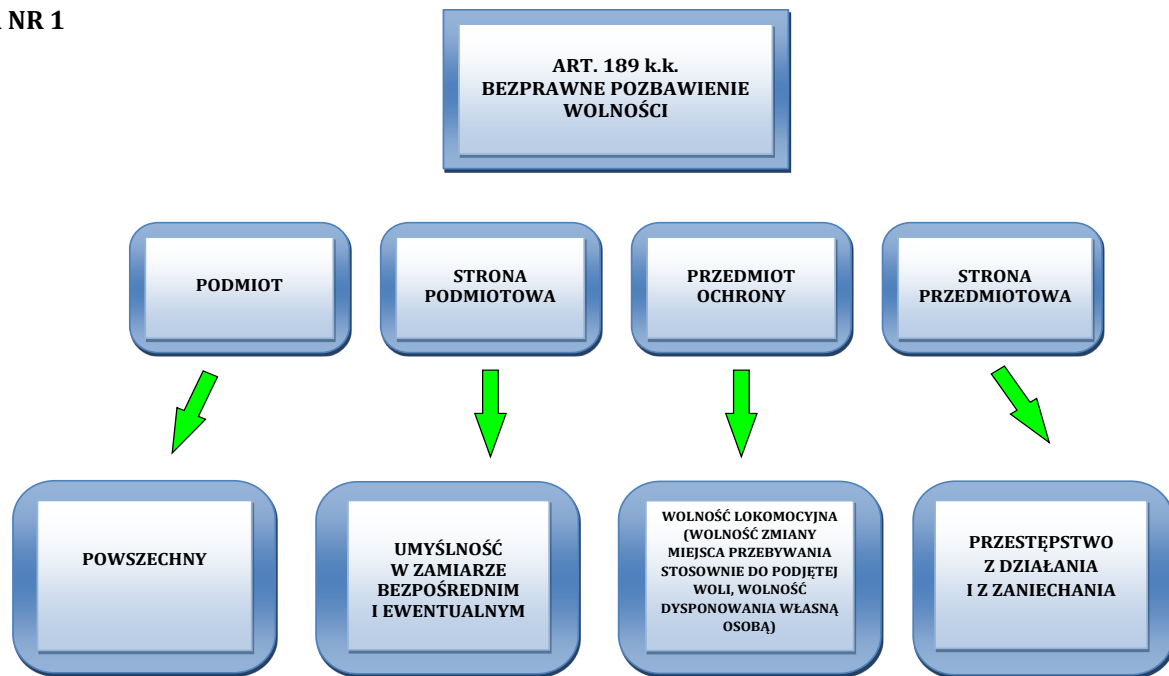
Wstęp	4
1. Bezprawne pozbawienie wolności	5
2. Handel ludźmi	9
3. Groźba karalna	14
4. Uporczywe nękanie. Kradzież tożsamości	18
5. Zmuszanie do określonego zachowania.	
Utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego	23
6. Bezprawne utrwalanie lub rozpowszechnianie wizerunku	27
7. Naruszenie miru domowego	30
Bibliografia	34

Celem niniejszej publikacji jest omówienie w formie tabelarycznej ustawowych znamion wybranych przestępstw przeciwko wolności. W skrypcie zostały przedstawione w przystępnej i przejrzystej formie zawarte w nim treści. Skierowany jest do policjantów szkolenia zawodowego podstawowego.

Opierając się na doświadczeniu zdobytym w trakcie służby oraz zaobserwowanych problemach powstałych podczas zajęć dydaktycznych ze słuchaczami zauważono, że prawidłowe zakwalifikowanie czynu może stanowić trudność. W celu ułatwienia zrozumienia wskazanej problematyki posłużono się przykładami zawartymi w orzecznictwie sądów polskich.

Mamy nadzieję, iż niniejsza publikacja przyczyni się do pogłębienia wiedzy dotyczącej wskazanego obszaru.

TABLICA NR 1

Art. 189 k.k.

BEZPRAWNE POZBAWIENIE WOLNOŚCI

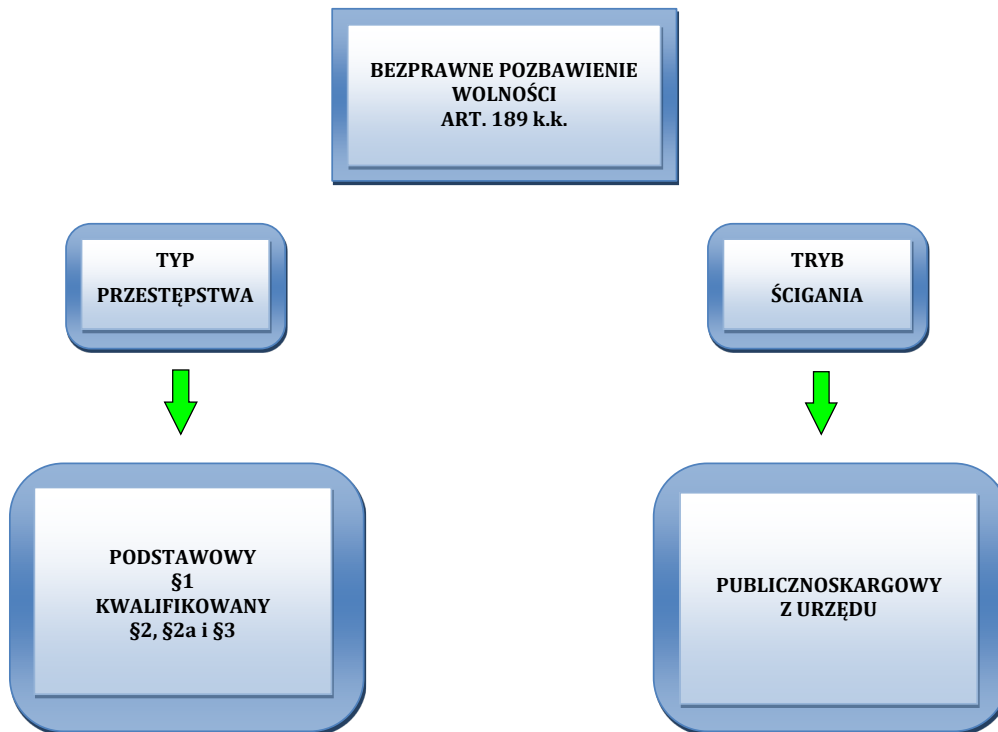
§ 1. Kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli pozbawienie wolności trwało dłużej niż 7 dni, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2a. Jeżeli pozbawienie wolności, o którym mowa w § 2, dotyczy osoby nieporadnej ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15.

§ 3. Jeżeli pozbawienie wolności, o którym mowa w § 1-2a, łączyło się ze szczególnym udręczeniem, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 5 do 25.

TABLICA NR 2

ORZECZNICTWO

II AKa 59/01, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 kwietnia 2001 r.

Jako przykład szczególnego udręczenia w rozumieniu art. 189 § 3 k.k. w doktrynie wskazuje się m.in. głodzenie ofiary, trzymanie w mrocznej piwnicy, bolesne związanie, oddzielenie matki od jej małoletnich dzieci, zamknięcie osoby zdrowej psychicznie w szpitalu psychiatrycznym, zamknięcie ofiary w skrzyni związane z niebezpieczeństwem uduszenia się, odmawianie osobie pozbawionej wolności leków. Zgodzić należy się z poglądem, że znamię szczególnego udręczenia z art. 189 § 3 k.k. realizowane jest wtedy, gdy następuje pozbawienie pokrzywdzonego wolności przez okres około 10 godzin przez zamknięcie go, pobitego i krwawiącego, w ciasnym bagażniku samochodu, w miesiącu grudniu, w sytuacji, gdy nie wiedział on, co z nim dalej się stanie. Analogicznie należałoby ocenić takie zachowanie sprawcy jak nakładanie worka foliowego na głowę i poduszanie czy też grożenie oblanie kwasem i zastrzeleniem.

II AKa 131/03, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 października 2003 r.

Powstaje problem, czy szczególne udręczenie należy oceniać w kategoriach obiektywnych, czy też właściwa jest dla takiej oceny perspektywa pokrzywdzonego. Słusznie zauważa się, że pojęcie szczególnego udręczenia jest znamieniem mało ostrym i musi być rozpatrywane zarówno w kategoriach obiektywnych, jak i subiektywnych, biorąc pod uwagę osobowość ofiary, jej stan zdrowia, wrażliwość psychiczną, w tym subiektywny odbiór szczególnego udręczenia przez daną osobę oraz skutki, jakie udręczenie wywołało w psychice ofiary. W konkretnym przypadku konieczne będzie zatem wzięcie pod uwagę indywidualnych właściwości lub cech danej osoby, a ściślej indywidualnego sposobu spostrzegania, doświadczania i reagowania na zwyczajną sytuację przez jednostkę.

II AKa 158/18, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 maja 2018 r.

Znamię „szczególnego udręczenia” nie jest zależne od indywidualnej motywacji sprawcy ale tego, czy poziom dolegliwości (oceniany zarówno pod kątem subiektywnych odczuć pokrzywdzonej, jak i obiektywnie postrzeganego poziomu wyrządzanych jej cierpień) znacząco wykracza poza próg dolegliwości związanej z samym pozbawieniem wolności. Szczególne udręczenie nie odnosi się też wyłącznie do warunków, w jakich przebywa osoba pozbawiona wolności, ale także do sposobu jej traktowania przez sprawcę, zadawania jej dodatkowych, poważnych cierpień fizycznych i psychicznych, przekraczających dolegliwość wynikającą z pozbawienia wolności.

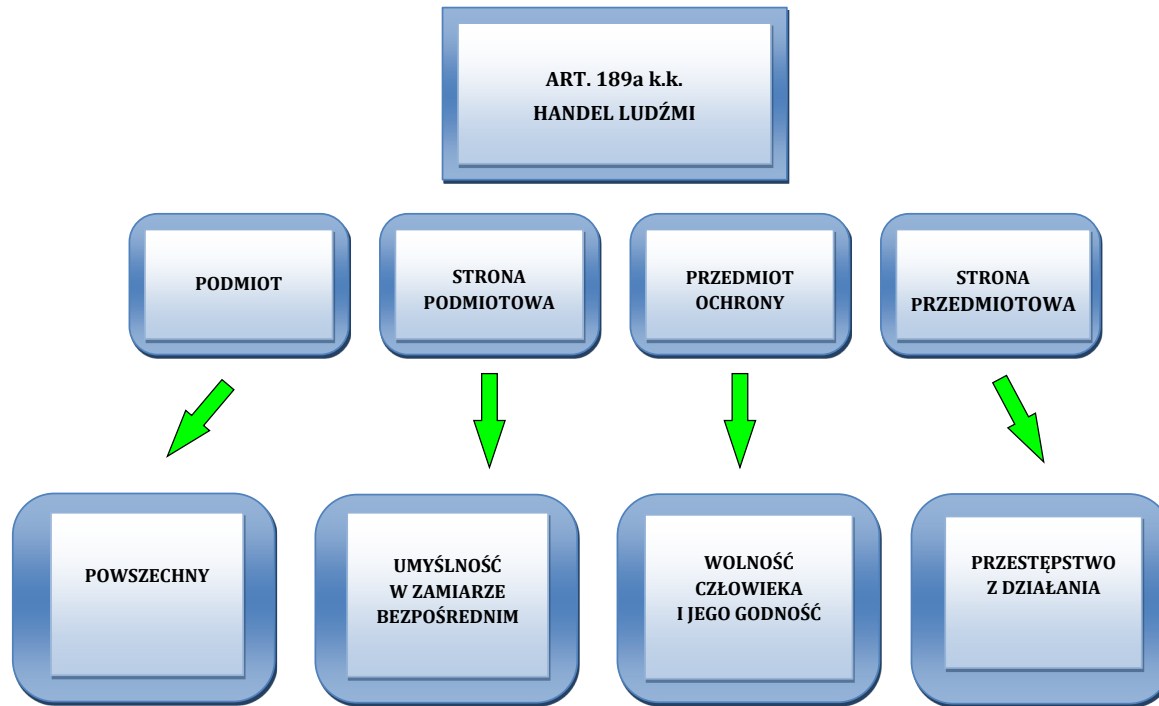
II AKa 271/19, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 października 2019 r.

Przewożenie i przetrzymywanie pokrzywdzonego, któremu skrupowano ręce z tyłu, z zasłoniętymi (zaklejonymi) taśmą oczami i ustami, w zamkniętym bagażniku samochodu, nawet tej wielkości jak m-ki Peugeot 406 sedan, w warunkach uniemożliwiających zmianę pozycji i utrudniających oddychanie, przez 11-12 godzin, przy panujących na zewnątrz temperaturach w godzinach 20.00-8.00 oscylujących w granicach 20°C do 26,9°C, w tym także w warunkach bardzo szybkiej i brawurowej jazdy związanej z uciekaniem przed policyjnym pościgiem i omijaniem policyjnej blokady, z wielokrotnym odmawianiem podania mu podczas tego przewożenia i przetrzymywania jakichkolwiek napojów i brakiem reakcji na zgłaszane przez niego problemy zdrowotne oraz przy wielokrotnym wypowiedaniu gróźb m.in. pozbawienia go życia, stanowi szczególne udręczenie, o jakim mowa w art. 189 § 3 k.k..

II AKa 311/22, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 26 stycznia 2023 r.

Przedmiotem ochrony w art. 189 k.k. jest wolność człowieka w znaczeniu fizycznym, tj. możliwość swobodnego, zgodnego z wolą jednostki przemieszczania się i potencjalna wola zmiany miejsca przebywania. Przepięstwa te polegają na pozbawieniu wolności fizycznej. Chodzi tu jednak nie tylko o zatrzymanie w zamkniętym pomieszczeniu, ale również o użycie jakiegokolwiek innego środka mogącego stanowić istotną przeszkodę w korzystaniu z tej wolności. W grę może wchodzić zastosowanie przemocy fizycznej (np. związanie, zamknięcie), użycie groźby czy innego środka. Nie jest przy tym rzeczą konieczną, aby uwolnienie się pozbawionego wolności było niemożliwe w sposób obiektywny, bowiem wystarczy, jeśli jest ono takim w uzasadnionych okolicznościach odczuciu uwięzionego.

TABLICA NR 3

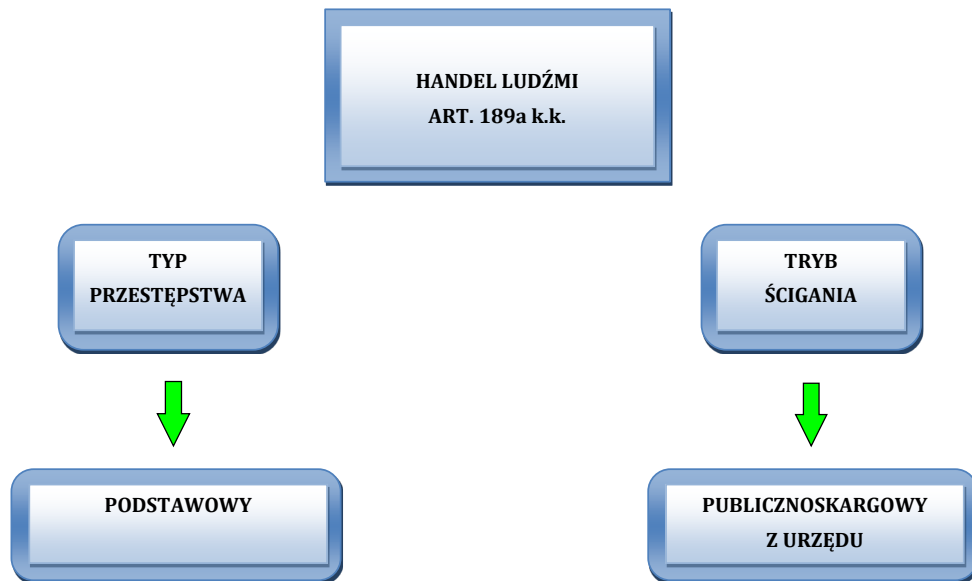

**Art. 189a k.k.
HANDEL LUDŹMI**

§ 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20.

§ 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

TABLICA NR 4

OBJAŚNIENIE WYRAŻEŃ USTAWOWYCH

Definicja legalna handlu ludźmi zawarta jest w art. 115 § 22 k.k. Zgodnie z nią, handel ludźmi jest werbowaniem, transportowaniem, dostarczaniem, przekazywaniem, przechowywaniem lub przyjmowaniem osoby z zastosowaniem:

- 1) przemocy lub groźby bezprawnej,
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,
- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą
 - w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w art. 115 § 22 pkt 1-6¹.

ORZECZNICTWO

II AKa 273/16, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 kwietnia 2017 r.

Za przestępstwo handlu ludźmi określone w art. 189a § 1 w zw. z art. 115 § 22 k.k. należy uznać nie tylko transakcje skutkujące przeniesieniem posiadania osoby pokrzywdzonej, ale także czynności poprzedzające te transakcje, zmierzające do uzyskania faktycznego władztwa nad człowiekiem, a to werbunek oraz czynności zakładające utrzymywanie tego władztwa w pewnym okresie czasu (przechowywanie, transport, dostarczanie do miejsca przeznaczenia). W odróżnieniu od potocznego rozumienia „handel”, który jest działalnością ukierunkowaną na osiągnięcie zysków, wskazane powyżej uregulowanie nie wymaga, aby sprawca wykonujący czynności z zakresu „handlu” działał w celu uzyskania korzyści majątkowej.

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny.

II AKa 67/19, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 października 2019 r.

Zgodnie z treścią art. 4 Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzonej w Warszawie w dniu 16 maja 2005, „handel ludźmi” oznacza werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem groźby lub użyciem siły, bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępny, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenie lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą w celu jej wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystywanie prostytutki innych osób, lub inne formy wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, albo usunięcie organów, zgoda ofiary handlu ludźmi na zamierzone wykorzystanie określone niniejszym przepisem nie ma znaczenia, jeśli posłużono się którąkolwiek ze wskazanych wyżej metod. Natomiast werbowanie, transport, przechowywanie, przekazywanie lub przyjmowanie dziecka celem jego wykorzystania jest uznawane za handel ludźmi nawet wówczas, gdy nie obejmuje żadnej z tych metod.

II AKa 151/20, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 listopada 2021 r.

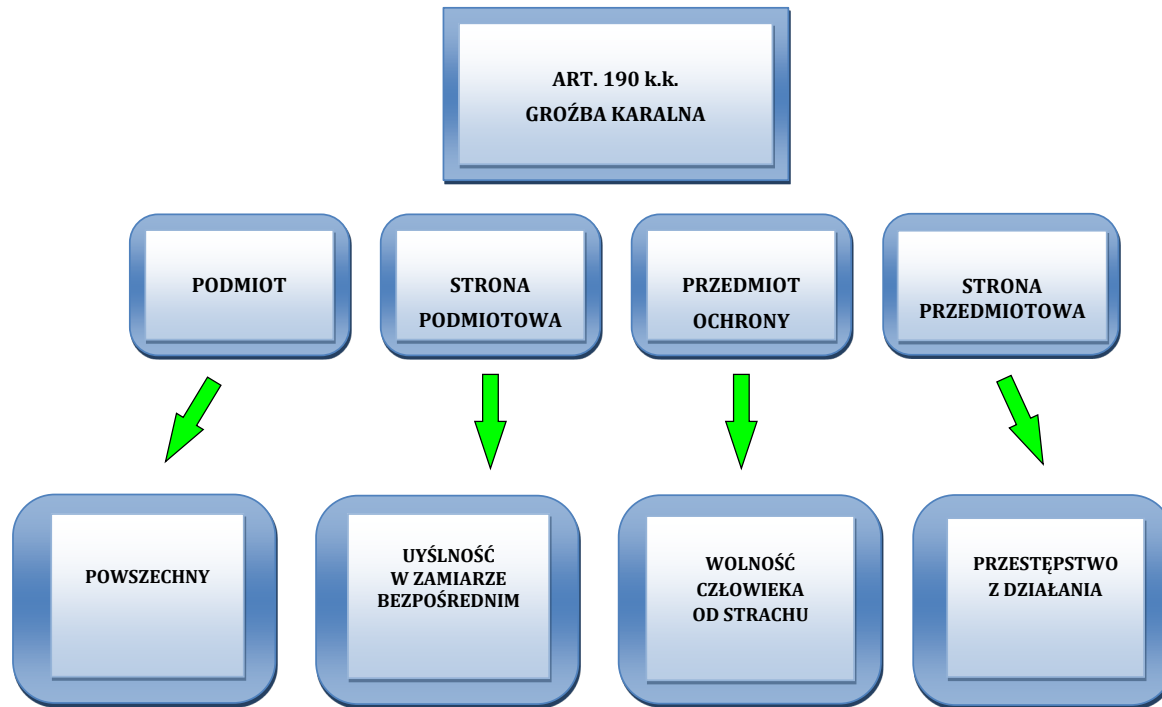
Przestępstwo z art. 189a § 1 k.k. od strony podmiotowej można popełnić tylko umyślnie, i to wyłącznie z zamiarem bezpośrednim. Z definicji handlu ludźmi wynika bowiem, że jest to przestępstwo kierunkowe, gdyż ma być popełnione w celu wykorzystania osoby pokrzywdzonej tym czynem, m.in. w pracy o charakterze przymusowym. Sprawca musi zatem przy podejmowaniu wskazanych w definicji czynności sprawczych oraz metod i środków chcieć wykorzystać inną osobę, a nie tylko, przewidując możliwość osiągnięcia korzyści z jej wykorzystania, godzić się z tym. Zamiar, choć ma naturę psychiczną, jest faktem, który podlega udowodnieniu, tak jak i każda inna okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego. Zamiaru nie można domniemywać, lecz trzeba go wykazać za pomocą określonych środków dowodowych.

II AKa 276/19, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 października 2022 r.

Na gruncie art. 189a § 1 k.k. i definicji handlu ludźmi określonej w art. 115 § 22 k.k. nie sposób zaakceptować stanowisko, iż przypisanie handlu ludźmi wymaga uzyskania przez sprawcę władztwa nad daną osobą, a osoby będące przedmiotem tego handlu muszą zostać pozbawione w sposób całkowity i stały możliwości decydowania o swoim losie. Jak jasno wynika z treści art. 115 § 22 k.k., przepis ten

nie wymaga tak daleko idącego skutku działań sprawcy. W przestępstwie handlu ludźmi chodzi bowiem o podjęcie działań (werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby) w celu niegodziwego wykorzystania drugiego człowieka. Uprzedmiotowienie ofiary handlu ludźmi nie musi wiązać się z pozbawieniem jej wolności lub odebraniem możliwości jakiegokolwiek decydowania o sobie.

TABLICA NR 5

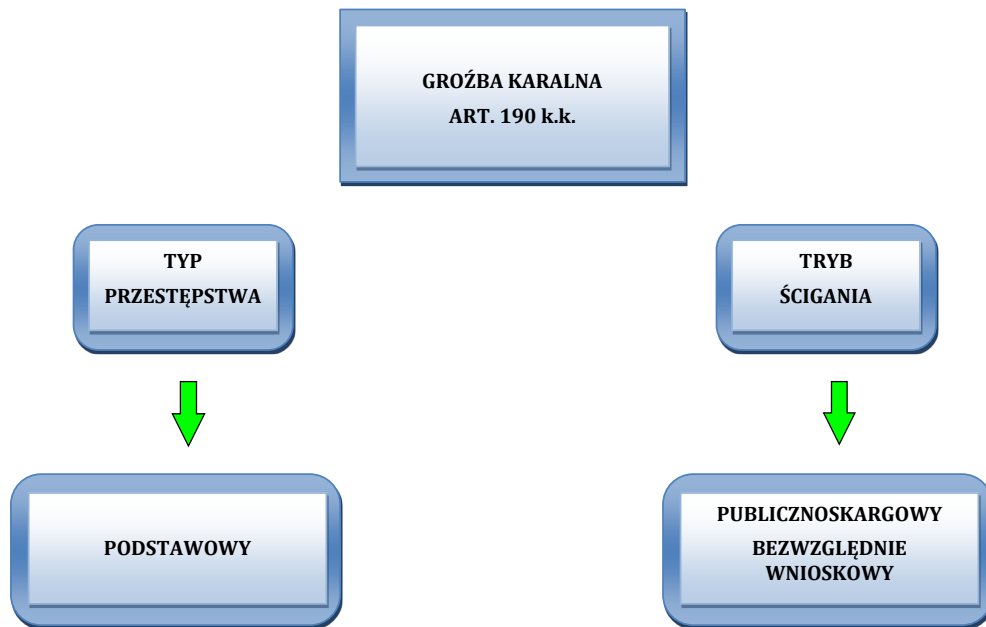
Art. 190 k.k.

GROŹBA KARALNA

§ 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub na szkodę osoby dla niej najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w osobie, do której została skierowana lub której dotyczy, uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

TABLICA NR 6

W art. 190 § 1 k.k. zostało ujęte przestępstwo groźby karalnej. Od groźby karalnej należy jednak odróżnić groźbę bezprawną, która jest pojęciem szerszym, obejmującym zarówno groźbę popełnienia przestępstwa (groźba karalna), jak i groźbę spowodowania postępowania karnego lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego, lub jego osoby najbliższej².

ORZECZNICTWO

III KK 602/19, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r.

Istotą groźby karalnej jest to, że wzbudza ona u adresata uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona. Realizacja tego znamienia nie wymaga zwerbalizowania. Groźba może zostać zatem sformułowana także w sposób konkludentny, tzn. przez określone zachowanie się sprawcy. Ocena jej wystąpienia musi natomiast uwzględniać kryteria obiektywne i subiektywne. W tym ostatnim zakresie miarodajne są odczucia pokrzywdzonego, których rozważenie wymaga odwołania się m.in. do jego osobowości, stanu psychiki, czy intelektu. Nie jest wymagane, by adresat groźby miał pewność, był przekonany, że zapowiadane zdarzenie faktycznie nastąpi. Wystarczy, że jedynie przewiduje, że groźba może się urzeczywistnić, że liczy się z taką możliwością. Stopień obawy u adresata groźby, równoznaczny z zaistnieniem znamienia skutku przestępstwa określonego w art. 190 § 1 k.k., jest niższy od przekonania o pewności zrealizowania zapowiedzianej groźby. Zostaje on osiągnięty wtedy, gdy zagrożony przewiduje, że groźba może się urzeczywistnić, a więc że nastąpienie zapowiedzianego zdarzenia jest realne.

IV KS 31/21, Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2021 r.

Występek stypizowany w art. 190 § 1 k.k. należy do tzw. przestępstw bezwzględnie wnioskowych (art. 190 § 2 k.k.), w przypadku których uzyskanie wniosku o ściganie jest warunkiem koniecznym dla wszczęcia i kontynuowania postępowania. Sam Kodeks postępowania karnego nie określa jednak formy, w jakiej pokrzywdzony powinien wyrazić wolę ścigania (tj. złożyć rzeczony wniosek). Wola ta może być wyrażona ustnie do protokołu zawiadomienia o przestępstwie, czy do protokołu przesłuchania w charakterze świadka, albo przez własnoręcznie sporządzone pismo, bądź przez podpisanie odpowiednio przygotowanego formularza (druku). Relevantnym jest natomiast w tym przedmiocie, by z dokumentu procesowego w sposób wyraźny wynikało żądanie pokrzywdzonego co do ścigania sprawców.

² S. Hypś, w: A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz*, str. 1018.

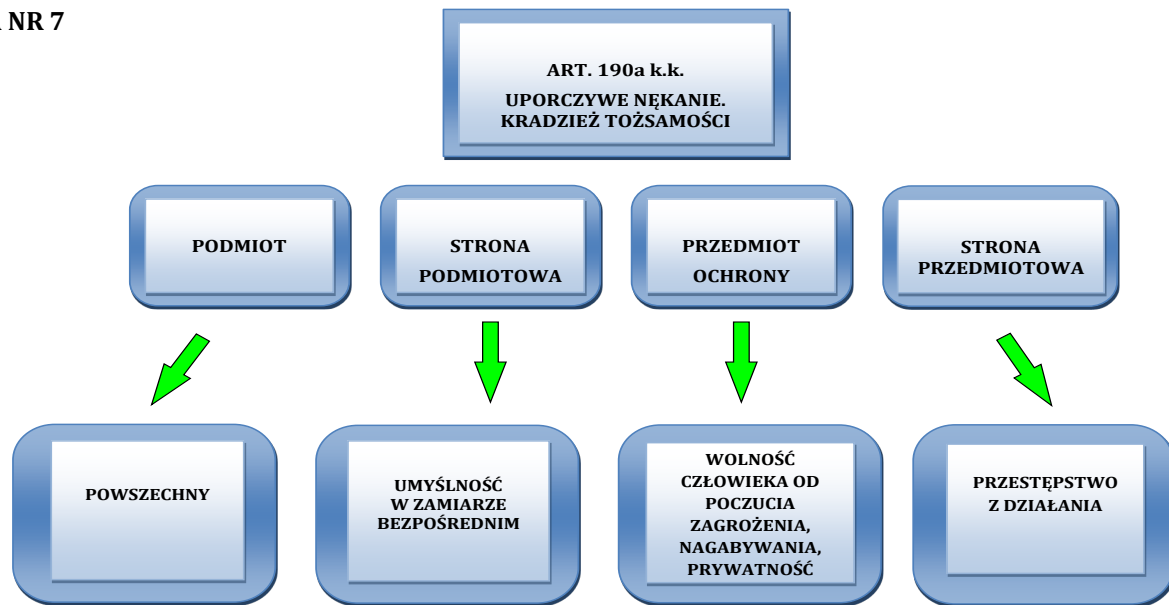
IV KK 307/21, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2022 r.

Zgodnie z art. 190 § 1 Kodeksu karnego karane jest zachowanie polegające na groźeniu innej osobie, zaś groźba ma u niej wzbudzić uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona. Przepis ten nie wymaga, by groźba została wyrażona w obecności tej osoby i bezpośrednio do niej skierowana. Groźba może zostać przekazana pokrzywdzonemu przez osobę trzecią lub innym sposobem komunikacji. Niemniej w każdym przypadku zamiarem sprawcy musi być dotarcie informacji zawierającej treść groźby do osoby, wobec której jest ona skierowana. Zamiarem sprawcy musi być bowiem objęte zachowanie, które stanowi atak na wolność konkretnej osoby. Ustalenie takiego właśnie zamiaru, tj. stworzenia poczucia zagrożenia u konkretnego adresata groźby, warunkuje możliwość przyjęcia realizacji znamion typu czynu zabronionego z art. 190 § 1 Kodeksu karnego.

II AKa 179/22, Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23 listopada 2022 r.

Pomimo, że dla bytu przestępstwa z art. 190 k.k. istotne jest subiektywne odczucie pokrzywdzonego, to obawa, że groźba zostanie spełniona musi być uzasadniona. Konieczne jest więc ustalenie, że w konkretnej sprawie, każdy przeciętnie wykształcony i doświadczony życiowo człowiek, o zbliżonych do pokrzywdzonego cechach i osobowości, uznałby groźbę za realną i wzbudzającą obawę zrealizowania. Tymczasem pokrzywdzony podał, że w czasie każdej kłótni brat (oskarżony) groził mu, że go zabije. Kłócili się zaś codziennie. Nie żądał jednak nigdy ścigania brata zakładając, że się zmieni. Wynika stąd, że wypowiedziane w przeszłości groźby zabicia brata nie wzbudzały u pokrzywdzonego realnej obawy spełnienia. Jeżeli oskarżony w czasie każdej kłótni wypowiadał rzeczony groźby, to słowa o zabiciu pokrzywdzonego traktował jak swoisty „przecinek”, który inni zastępują znanym wulgarnym słowem.

TABLICA NR 7

Art. 190a k.k.

UPORCZYWE NĘKANIE. KRADZIEŻ TOŻSAMOŚCI

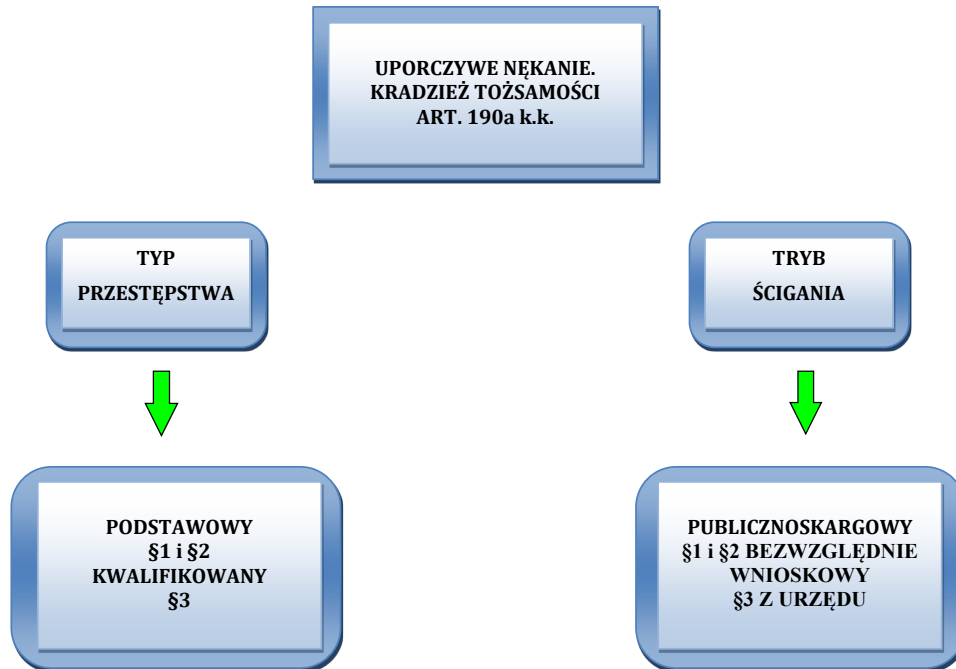
§ 1. Kto przez uporczywe nękanie innej osoby lub osoby dla niej najbliższej wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek, inne jej dane osobowe lub inne dane, za pomocą których jest ona publicznie identyfikowana, przez co wyrządza jej szkodę majątkową lub osobistą.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 15.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

TABLICA NR 8

ORZECZNICTWO

IX Ka 640/19, Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 lipca 2019 r.

Przez nękanie należy rozumieć wielokrotne prześladowanie wyrażające się w podejmowaniu różnych naprzykrzających się czynności, których celem jest udrczenie, utrapienie, dokuczenie lub niepokojenie pokrzywdzonego lub osoby najbliższej. Aby wyczerpać znamiona tego czynu sprawca może podejmować działania legalne, czyli wysyłać listy, wiadomości tekstowe, czy nachodzić w miejscach pracy. Zachowania mogą przybrać również postać zachowań nielegalnych, jak w przypadku działań rozpowszechniania nieprawdziwych lub przykrych informacji godzących w cześć lub dobre imię. By zachowanie mogło być uznane za uporczywe powinno polegać na nieustannym oraz istotnym naruszeniu poczucia prywatności innej osoby oraz na wzbudzeniu w pokrzywdzonym uzasadnionego poczucia zagrożenia. Ustawodawca nie wymaga, aby zachowanie sprawcy niosło za sobą element agresji. Nadto irrelewantne jest w kontekście strony podmiotowej tego przestępstwa, czy czyn sprawcy spowodowany jest żywionym do pokrzywdzonego uczuciem miłości, nienawiści, chęcią dokuczenia, złośliwością, czy chęcią zemsty. Decydujące jest przy tym subiektywne odczucie zagrożonego, które musi być oceniane w sposób zobiektywizowany. Poczucie zagrożenia pokrzywdzonego oznacza, że zachowanie sprawcy rodzi przypuszczenie, że może nastąpić eskalacja zamachu i sprawca jest w stanie posunąć się do naruszenia innych dóbr, jego lub osoby najbliższej, zwłaszcza co do życia i zdrowia. Poczucie zagrożenia może powstać w wyniku stałego braku komfortu bezpieczeństwa spowodowanego zachowaniem sprawcy, tj. podjęcia przez niego takich czynności, które wytworzą u pokrzywdzonego wrażenie stałego śledzenia (obserwowania, podglądania) lub naruszenia jego rzeczy lub korespondencji. Wytworzone poczucie zagrożenia musi być jednak uzasadnione, a zatem poparte obiektywnym przekonaniem, że każdy przeciętny człowiek o porównywalnych do ofiary cechach osobowości, psychiki, intelektu i umysłowości w porównywalnych warunkach także odczuwałby tego typu zagrożenie.

IV Ka 1093/19, Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 21 stycznia 2020 r.

Dla wyczerpania wszystkich ustawowych znamion przestępstwa tzw. „stalkingu” z art. 190a § 1 k.k. nie jest konieczne by wszystkie zachowania sprawcy mieszczące się w pojęciu „uporczywego nękania” miały miejsce jedynie w bezpośrednich relacjach pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym. Gdyby przyjąć takie rozumienie przytoczonego przepisu należałoby wyłączyć z zakresu zastosowanie tej normy prawnej wszelkie sytuacje, w których dochodzi do uporczywego nękania danej osoby w „sieci” za pośrednictwem internetu. Taka konstatacja byłaby sprzeczna z założeniami ustawodawcy

przyświecającymi przy wprowadzaniu tego przepisu do kodeksu karnego oraz jednocześnie, całkowicie niedostosowania do realiów dzisiejszych czasów.

III KK 266/20, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2020 r.

Do znamion czynu z § 1 art. 190a k.k. nie należy cel działania sprawcy, to jest, nie uwzględnienie, że strona podmiotowa tego typu przestępstwa nie ma charakteru kierunkowego. Motywacja sprawcy jest irrelevantna (nieważna) z punktu widzenia znamion tego czynu. Sprawca zatem może działać w różnym celu. W związku z tym, że jego zachowanie musi być uporczywe oraz musi ono prowadzić do określonego skutku, sprawca powinien zarówno swoją świadomością, jak i wolą obejmować te elementy stanu faktycznego. Realizacja celu, który sam w sobie nie zasługuje na negatywną ocenę, środkami stanowiącymi uporczywe nękanie innej osoby prowadzące do wzbudzenia w niej poczucia zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub naruszające jej prywatność może wypełniać znamiona przestępstwa z art. 190a k.k.. Renegocjacja zawartych porozumień zależy od woli ich stron. Jeśli zatem druga strona wyraża niechęć do jego zmiany, dążenie do uzyskania takiego rezultatu przez drugą stronę nie usprawiedliwia skorzystania w tym celu z każdego możliwego sposobu jego realizacji.

II AKa 251/22, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 sierpnia 2022 r.

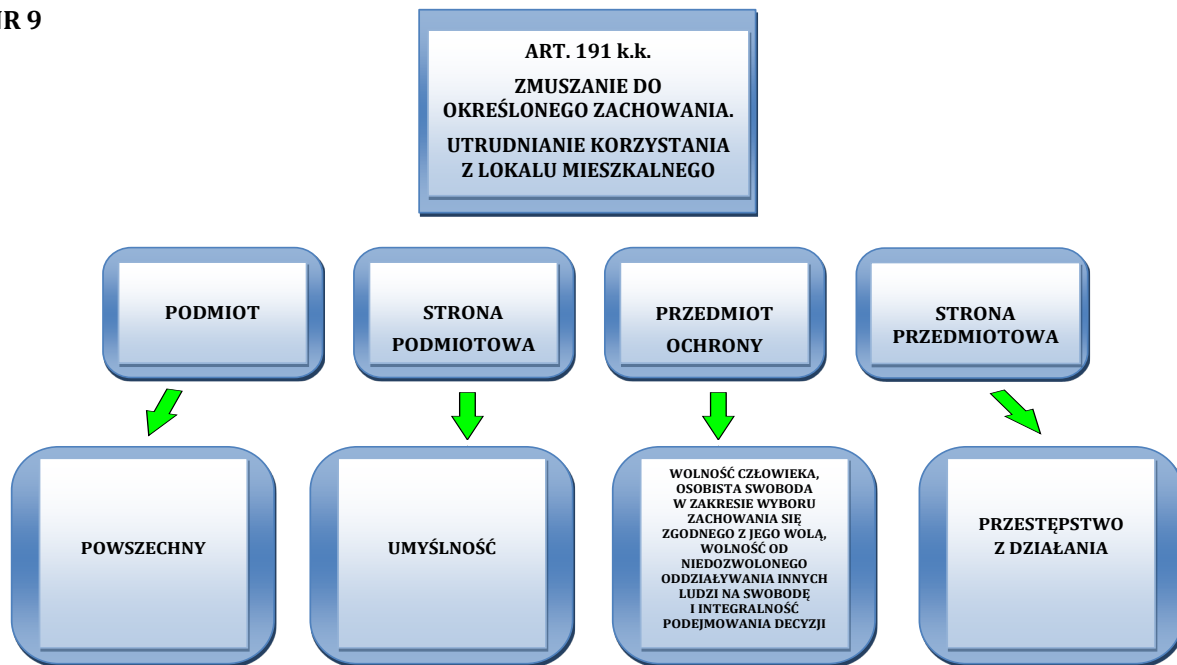
Przestępstwo określane mianem stalkingu to zachowania powtarzalne, odbierane przez ofiarę jako dręczenie, które same w sobie są oddziaływaniami na wolność jednostki, a w rezultacie jej ograniczeniem, skutkującym wywołaniem poczucia zagrożenia lub naruszeniem prywatności. Nękaniami będzie więc zbiór zachowań, które obiektywnie będą nosiły cechy postępowania, prowadzącego do udręczenia, trapienia, zastraszenia, zdominowania, oddziaływania na wolę, upokorzenia lub wywoływania innych skutków, czy też doznań negatywnych. Są to różne formy naruszenia wolności osobistej i prywatności drugiej osoby. Wywołują u niej niepokój, skrupowanie, dyskomfort fizyczny i psychiczny, trudności w kontaktach interpersonalnych oraz uzasadnione obawy o własne bezpieczeństwo. Przestępstwo z art. 190a § 1 k.k. ma charakter umyślny. Część znamion jest objęta zamiarem bezpośrednim i dotyczy uporczywego nękania, a część może być objęta zamiarem bezpośrednim bądź ewentualnym i odnosi się do wzbudzenia u pokrzywdzonego zagrożenia lub istotnego naruszenia jego prywatności. Osobą pokrzywdzoną tym przestępstwem może być jedna osoba albo więcej osób. Do takiej sytuacji dojdzie wtedy, gdy zamiarem sprawcy będzie nękanie, czyli dręczenie, dokuczanie, niepokojenie nie tylko jednej

konkretnej osoby, ale większej liczby osób połączonych ze sobą węzłem bliskości w rozumieniu przepisu art. 115 § 11 k.k., a jego działania są nakierowane na różne osoby i wywołują u nich skutek określony w przepisie art. 190a § 1 k.k.

I KK 279/22, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2023 r.

Uporczywe nękanie zachodzi, gdy występują łącznie dwa elementy – obiektywny i subiektywny, to jest powtarzalność zachowania sprawcy, jak również szczególne nastawienie psychiczne sprawcy do czynu polegające na nieustępliwości czy też chęci postawienia na swoim (niezależnie z jakich pobudek). Poczucie zagrożenia oznacza, że zachowanie sprawcy rodzi u pokrzywdzonego przypuszczenie, że może nastąpić eskalacja zamachu i sprawca jest w stanie posunąć się do naruszenia innych dóbr jego lub osoby mu najbliższej. Poczucie zagrożenia może także powstać w wyniku stałego braku komfortu bezpieczeństwa spowodowanego zachowaniem sprawcy, to jest podjęcia przez niego takich czynności, które wytworzą u ofiary stałe wrażenie śledzenia. Wytworzone poczucie zagrożenia musi jednak być uzasadnione, a zatem poparte obiektywnym przekonaniem, że każdy przeciętny człowiek o porównywalnych do ofiary cechach osobowości w porównywalnych warunkach także odczuwałby takie zagrożenie.

TABLICA NR 9

Art. 191 k.k.

ZMUSZANIE DO OKREŚLONEGO ZACHOWANIA. UTRUDNIANIE KORZYSTANIA Z LOKALU MIESZKALNEGO

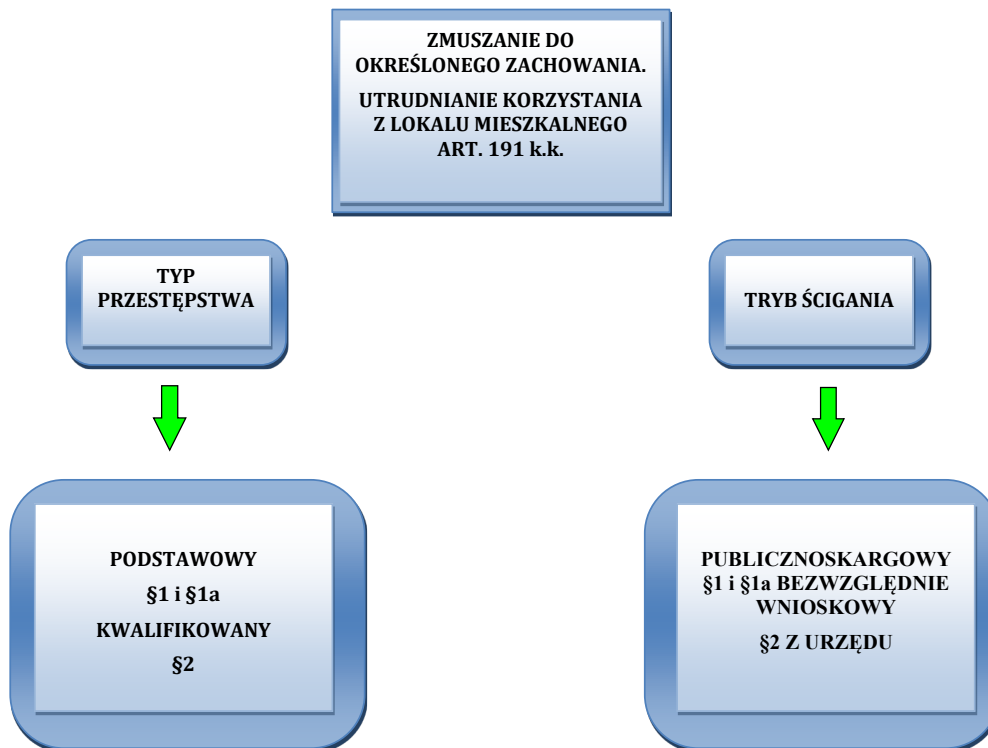
§ 1. Kto, stosując przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną, zmusza ją lub inną osobę do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 1a. Tej samej karze podlega, kto w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia stosuje przemoc innego rodzaju uporczywie lub w sposób istotnie utrudniający innej osobie korzystanie z zajmowanego lokalu mieszkalnego.

§ 2. Jeżeli sprawca działa w sposób określony w § 1 w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego.

TABLICA NR 10

ORZECZNICTWO

III K 1127/16, Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dnia 5 listopada 2018 r.

Do znamion czynu z art. 191 § 1 k.k. nie należy faktyczne zmuszenie do określonego działania, zaniechania lub znoszenia. Przesłębstwo to ma charakter formalny, sprowadzenie wskazanych skutków może mieć znaczenie tylko z punktu widzenia oceny stopnia społecznej szkodliwości, a w konsekwencji – wymiaru kary. Przesłębstwo zmuszania może być popełnione tylko w zamiarze bezpośrednim o szczególnym zabarwieniu. Sprawca czynu opisanego w art. 191 § 1 k.k. ma działać w celu zmuszenia do określonego działania, zaniechania określonej czynności lub znoszenia określonej sytuacji. Działanie, zaniechanie oraz to znoszenie musi być sprecyzowane i indywidualizowane przez sprawcę. Działanie, zaniechanie lub znoszenie, do którego zmusza sprawca, może być zarówno zgodne z prawem, jak i bezprawne.

IV KK 13/21, Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2021 r.

Posłużenie się przez sprawcę rzeczą, np. nożem, bronią palną czy też jakimkolwiek pojazdem będzie stosowaniem przemocy wobec osoby w rozumieniu art. 191 § 1 k.k., o ile użycie tych przedmiotów zostanie skierowane przeciwko danej osobie, którą sprawca chce zmusić do określonego zachowania się. Nie byłoby natomiast tak, gdyby sprawca oddziaływał na rzecz, chcąc w ten sposób zmusić konkretną osobę do określonego zachowania (np. niszczenie samochodu pokrzywdzonego, aby z kolei ten zachował się w sposób oczekiwany przez sprawcę).

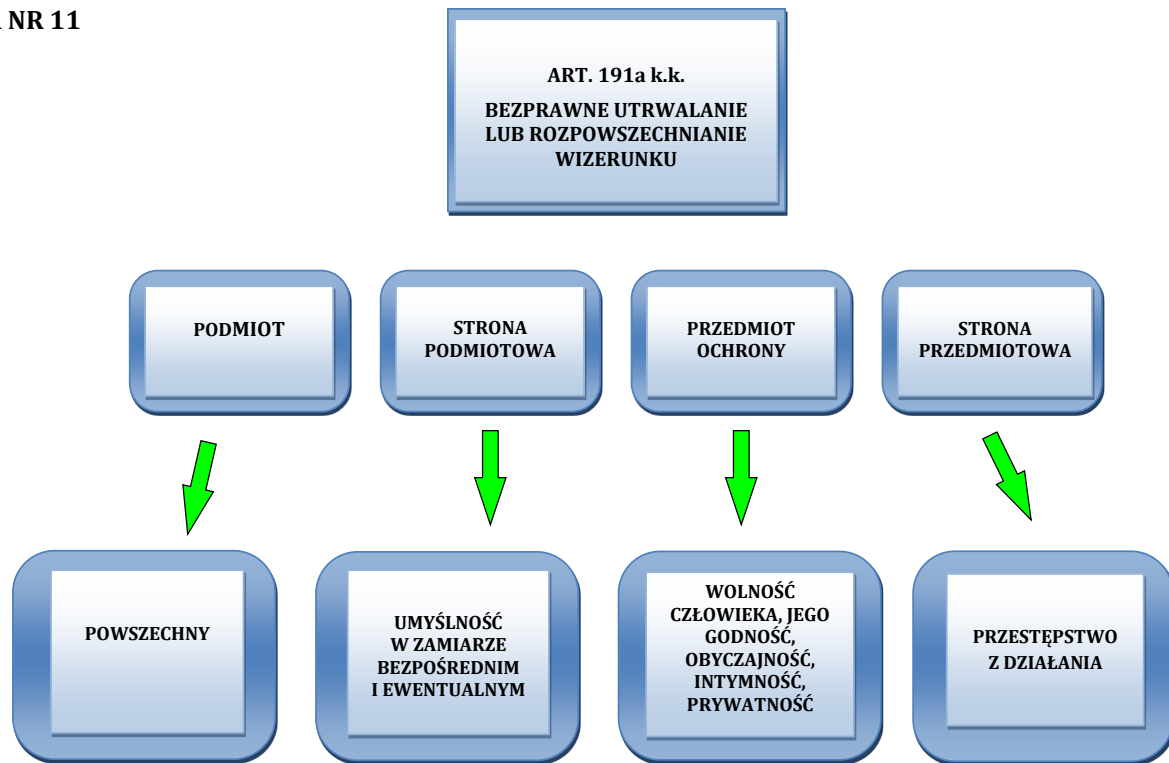
IV KK 552/22, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r.

To, czy wierzytelność, o której mowa w art. 191 § 2 k.k., musi faktycznie istnieć w obiektywnej rzeczywistości, czy też wystarczające jest subiektywne przekonanie sprawcy o jej istnieniu, jest przedmiotem sporu w doktrynie. Za słuszny należy uznać pogląd, że dla bytu występku określonego w art. 191 § 2 k.k. konieczny jest szczególnie, „pozytywny” zamiar kierunkowy, polegający na co najmniej subiektywnym przekonaniu sprawcy, że działa w celu zwrotu realnej i zasługującej na ochronę prawną wierzytelności. Jednocześnie jednak bezprawna windykacja roszczenia pozbawionego elementarnych cech, o których mowa w art. 353 § 1 k.c., nie może korzystać z uprzywilejowanej formy kwalifikowania czynu, jako zmierzającego do egzekwowania wierzytelności, której po prostu nie ma.

II AKa 105/23, Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 25 lipca 2023 r.

Jeżeli oskarżony nie działał z zamiarem przywłaszczenia mienia pokrzywdzonego, lecz z zamiarem odzyskania swoich pieniędzy nienależnie pobranych przez pokrzywdzonego, to działanie takie nosi to znamiona przestępstwa z art. 191 § 1 k.k., nie zaś art. 280 § 2 k.k.

TABLICA NR 11

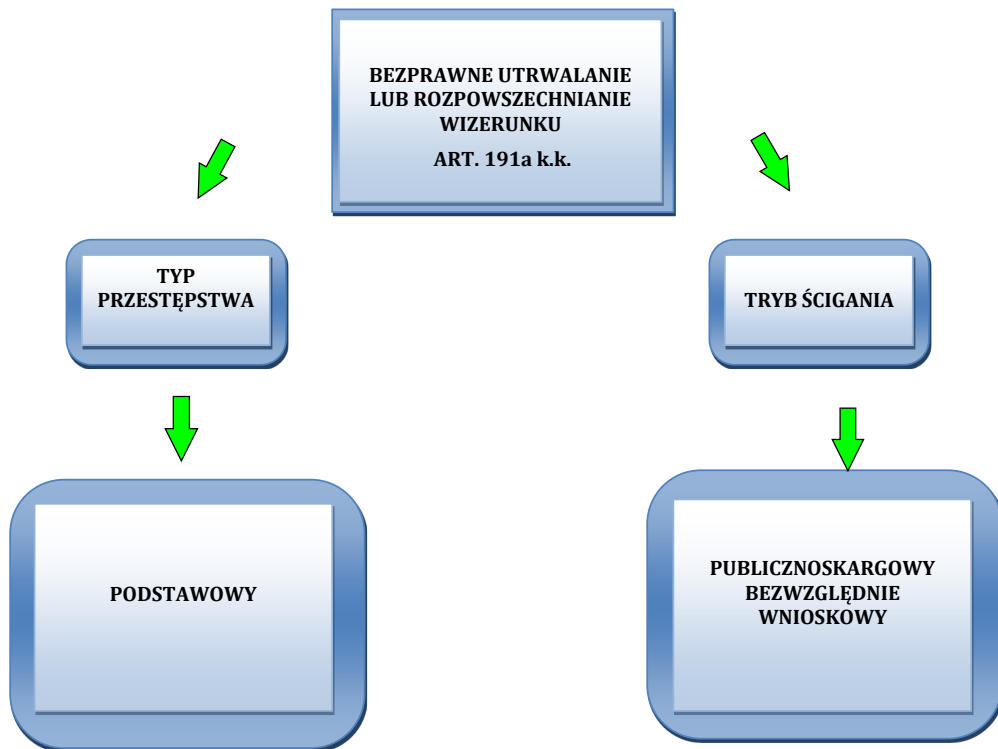
Art. 191a k.k.

BEZPRAWNE UTRWAŁANIE LUB ROZPOWSZECHNIANIE WIZERUNKU

§ 1. Kto utrwała wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, używając w tym celu wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępny, albo wizerunek nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody rozpowszechnia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

TABLICA NR 12

ORZECZNICTWO

II KK 304/15, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r.

Rozpowszechnianie wizerunku stanowiące znamię przestępstwa z art. 191a k.k. w praktyce wyłącznie następuje za pomocą mediów elektronicznych.

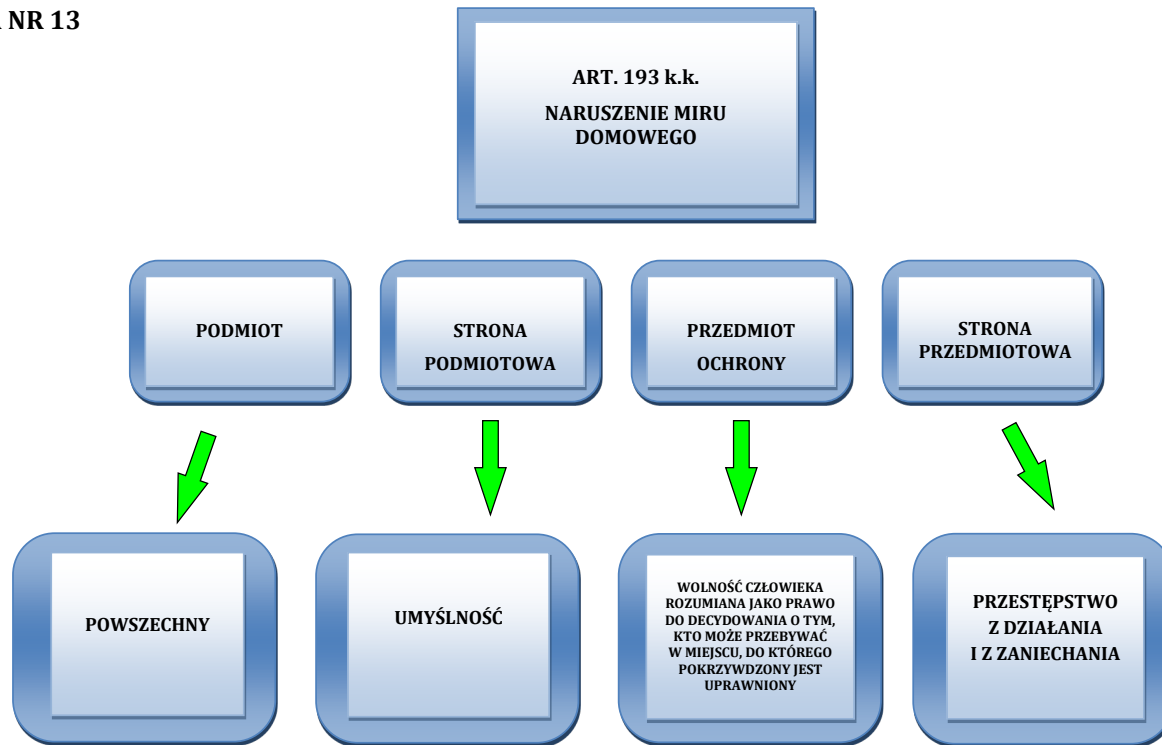
IX Ka 640/19, Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 lipca 2019 r.

Oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał znamiona czynu z art. 191 a § 1 k.k. Bez wątplenia przy tym rozpowszechnił bez zgody i wiedzy pokrzywdzonej jej wizerunek w trakcie czynności seksualnej umieszczając te zdjęcia w skrynkach pocztowych sąsiadów, rodziców pokrzywdzonej, jej brata i szwagra. Jednocześnie nie ulegało wątpliwości, że w czasie kiedy oskarżony wysłał tego rodzaju zdjęcia szwagrowi pokrzywdzonej M. K. załączył do nich także pendrive zawierający nagranie, na którym pokrzywdzona odbywała stosunek płciowy z oskarżonym. Zaznaczenia wymaga, że zdjęcia i pendrive zostały umieszczone w kopercie zaadresowanej do M. K. i zawierały także drugą kopertę z taką samą zawartością zaadresowaną do męża pokrzywdzonej. M. K. przesyłki wraz z zawartością przekazał bratu – M. K. Wskazać należy, że przesyłki te M. K. otrzymał w maju 2014 r. Poza rozpowszechnieniem zdjęć pokrzywdzonej w trakcie czynności seksualnej bez wiedzy i zgody pokrzywdzonej w postaci ich umieszczenia w skrynkach pocztowych rodziców pokrzywdzonej, sąsiadów, brata oraz szwagra pokrzywdzonej rozpowszechnił on bez wiedzy i zgody pokrzywdzonej film rejestrujący pokrzywdzoną w trakcie odbywania stosunku seksualnego zapisany na pedrive, który nadesłał do szwagra pokrzywdzonej i jej męża.

IV KK 345/21, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2021 r.

Przestępstwo to ma charakter umyślny i może być popełnione tylko w zamiarze bezpośrednim o szczególnym zabarwieniu. Treścią tego zamiaru jest dążenie sprawcy do utrwalenia wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej przy użyciu środków wskazanych w art. 191a k.k. Alternatywna możliwość popełnienia przestępstwa z art. 191a § 1 k.k. polega na rozpowszechnianiu utrwalonego wcześniej wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody. (...) Wizerunek nagiej osoby to obraz fizyczny człowieka, pozwalający na jego identyfikację, której intymne części ciała są odsłonięte i która jest co najmniej w połowie bez ubrania. Wskazać należy, iż przepis art. 191a k.k. penalizujący utrwalenie wizerunku nagiej osoby, nie uzależnia tego od wieku osoby, której wizerunek utrwalono.

TABLICA NR 13

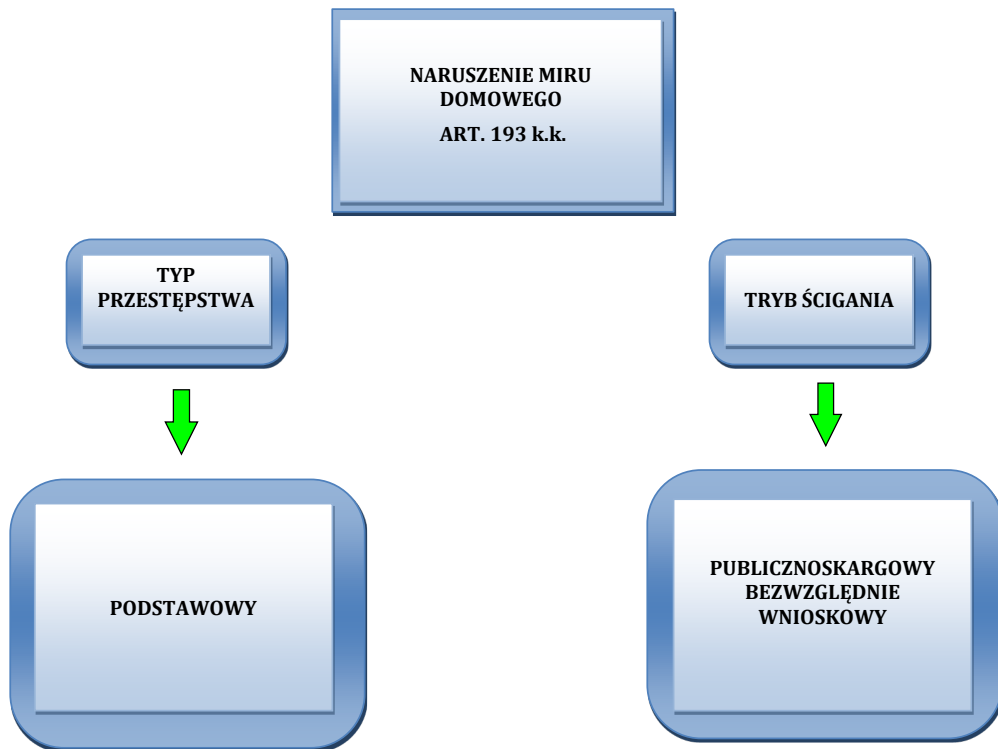

Art. 193 k.k.
NARUSZENIE MIRU DOMOWEGO

§ 1. Kto wdziera się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

TABLICA NR 14

ORZECZNICTWO

III KK 73/13, Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2013 r.

Warunkiem karalności na podstawie art. 193 k.k. jest ogrodzenie terenu (posiadłości, działki) – parkanem, murem, sztachetami, płotem, drutem kolczastym itp., nie zaś rowem – gdyż ogrodzenie wskazuje na to, że właściciel czy posiadacz nie życzy sobie wstępu osób trzecich. Ograniczenie się do „intencji grodzenia”, bez odniesienia do faktycznie istniejącego ogrodzenia, oznaczałoby, że przestępstwo naruszenia miru domowego w tej postaci mogłoby zostać popełnione również w sytuacji, w której właściciel oznaczyłby teren znakami granicznymi i tablicami „zakaz wstępu”, bez żadnego ogrodzenia, w ten sposób wyrażając swoją wolę.

IV Ka 362/14, Wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 15 lipca 2014 r.

Sprawcą przestępstwa naruszenia miru domowego stypizowanego w art. 193 k.k. może być także właściciel (lokalu, domu, mieszkania, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu). Przedmiotem ochrony tego przepisu nie jest bowiem prawo własności, lecz prawo do niezakłóconego korzystania z domu, lokalu mieszkania, pomieszczenia lub ogrodzonego terenu przez osobę, której przepisy prawa (jak również oparte o nie rozstrzygnięcie sądowe) nadają „mocniejsze” uprawnienie niż właścicielowi. Właściciel z prawami tej osoby musi się liczyć, a jeśli je pogwałci poprzez popełnienie którejkolwiek czynności czasownikowych z art. 193 k.k., lokal ten staje się dla niego miejscem „cudzym” w rozumieniu tego przepisu.

III KK 347/15, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2016 r.

Jednym z zasadniczych elementów przestępstwa z art. 193 k.k., jest prawna relacja sprawcy w stosunku do obiektu, który miał zająć lub którego nie chce opuścić. Ma on stanowić dla sprawcy mienie „cudze”. Znamiona przestępstwa naruszenia miru domowego może więc zrealizować jedynie osoba, której nie przysługuje – na podstawie obowiązujących przepisów lub istniejącej między stronami umowy – prawo dostępu do obiektu będącego formalnie mieniem „cudzym”. Specyfika przestępstwa z art. 193 k.k. polega m.in. na tym, że przy prawnokarnej ocenie zachowania sprawcy niezbędne jest uwzględnienie regulacji normatywnych funkcjonujących w innych – pozakarnych – dziedzinach prawa, kształtujących prawną relację sprawcy do obiektu będącego przedmiotem zamachu. Znamiona przestępstwa naruszenia miru domowego może więc zrealizować jedynie osoba, której nie przysługuje – na podstawie obowiązujących przepisów lub istniejącej między stronami umowy – prawo dostępu do obiektu będącego formalnie mieniem „cudzym”.

V KK 406/17, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2018 r.

Pod pojęciem „wdarcie się” użytym na gruncie art. 193 k.k. należy rozumieć przełamanie, przy wkroczeniu do miejsc określonych w tym przepisie, nie tyle przeszkody fizycznej, ile woli osoby uprawnionej. Wchodzą tu więc w grę wszystkie sposoby przedostania się do miejsca wymienionego w przepisie bez zgody osoby uprawnionej i to zgody chociażby domniemanej, a więc gwałtem, podstępem, pod fałszywym pozorem, czy też używając groźby.

II AKa 185/20, Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 3 marca 2021 r.

Wdarcie się do lokalu w rozumieniu art. 193 KK może polegać nie tylko na wejściu siłą, ale też przy użyciu podstępu, np. poprzez podanie się za osoby zainteresowane jego wynajęciem.

Bibliografia

- Grześkowiak A., Wiak K., *Kodeks karny. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Tuleya I., Nawrocki A., *Kodeks Karny Komentarz orzeczniczy*, Wydawnictwo Naukowo-Prawnicze AD EXEMPLUM, Warszawa 2021.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r., poz. 17 t.j. z późn. zm.).

Orzecznictwo sądowe:

- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2013 r., III KK 73/13.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2021 r., IV KK 13/21.
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2021 r., IV KS 31/21.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 kwietnia 2001 r., II AKA 59/01.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 października 2003 r., II AKA 131/03.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 15 lipca 2014 r., IV Ka 362/14.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2016 r., III KK 347/15.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., II KK 304/15.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 kwietnia 2017 r., II AKA 273/16.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2018 r., V KK 406/17.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 maja 2018 r., II AKA 158/18.
- Wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dnia 5 listopada 2018 r., III K 1127/16.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 lipca 2019 r., IX Ka 640/19.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 lipca 2019 r., IX Ka 640/19.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 października 2019 r., II AKA 271/19.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 października 2022 r., II AKA 276/19.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 21 stycznia 2020 r., IV Ka 1093/19.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r., III KK 602/19.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 października 2019 r., II AKA 67/19.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 listopada 2021 r., II AKA 151/20.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2020 r., III KK 266/20.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 3 marca 2021 r., II AKA 185/20.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2022 r., IV KK 307/21.

- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2021 r., IV KK 345/21.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 26 stycznia 2023 r., II AKa 311/22.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., IV KK 552/22.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2023 r., I KK 279/22.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 sierpnia 2022 r., II AKa 251/22.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23 listopada 2022 r., II AKa 179/22.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 25 lipca 2023 r., II AKa 105/23.

Zakład Służby Kryminalnej

podkom. Barbara Baran
podkom. Natalia Karpuk
asp. Grzegorz Szokiel

Szkoła Policji w Katowicach
ul. gen. Jankego 276
40-684 Katowice-Piotrowice
www.katowice.szkolapolicji.gov.pl

